

Biuletyn Informacji Publicznej

Instytutu Pamięci Narodowej
Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu

Dane osoby z katalogu osób "rozpracowywanych"

Imiona: Andrzej Jan
Nazwisko: Żelazny
Miejsce urodzenia: Warszawa
Data urodzenia: 30-11-1919
Imię ojca: Jan
Imię matki: Matylda
Dodatkowe informacje:

Treść zapisów ewidencyjnych

Opis materiałów

Stan zachowania

Uwagi

Akta Dep. Śledczego MBP w Warszawie dotyczące sprawy prowadzonej przeciwko podejrzanym o współpracę z wywiadem francuskim w latach 1948-1949 na terenie Gdańska oraz dokonanie aktu sabotażu 17.07.1949 w postaci podpalenia hali produkcyjnej w Zakładach Mechanicznych im. Karola Świerczewskiego w Elblągu (późniejszy „Zamech”) w Elblągu. Andrzej Żelazny został zatrzymany 11.08.1949 jako podejrzany o przynależność do podziemnej organizacji. Wielokrotnie przesłuchiwany w charakterze podejrzanego. W swoim życiorysie opisał udział w powstaniu warszawskim, podczas którego 05.09.1944 został ranny w nogę. Przez pewien czas sympatyzował i przynależał do ONR „Falanga”. W 1946 roku wstąpił do PSL. 08.09.1946 został aresztowany w Elblągu „pod zarzutem przynależności do tajnej organizacji NZW”. 07.03.1947 zwolniony z więzienia na podstawie umorzenia śledztwa. 08.03.1947 zgłosił się do pracy w Zakładach Mechanicznych im. Gen. Świerczewskiego w Elblągu, jednak został przyjęty jako asystent działu konstrukcji stalowej w Stoczni Gdańskiej, w której pracował do 17.07.1947. Następnie wrócił do Elbląga i od 01.07.1947 zaczął pracę jako technik produkcji w biurze Zakładów Mechanicznych w Elblągu. Z czasem został przeniesiony na szefa produkcji- stanowisko to zajmował do aresztowania 04.08.1949. W kolejnych przesłuchaniach śledczy byli zainteresowani przeszłością Żelaznego w ONR „Falanga” i odbytym przeszkoleniu w ramach organizacji, członkostwem w AK, NSZ i ON. W raporcie z 29.08.1949 podano, że Andrzej Żelazny w marcu 1945 ponownie podjął współpracę z AK, ponieważ „zamierzał kontynuować walkę w myśl swych zasad ideowych”. W Wielki Czwartek 1945 brał udział w akcji zlikwidowania komendanta MO w Łysobykach wraz z innymi zbiegłymi z obozu członkami AK i NSZ pod dowództwem „Teka”. W tym samym miesiącu zatrzymał handlarza, który został rozstrzelany jako konfident na rozkaz „Gałguna” (lub „Gałgana”). Śledczych szczególnie interesowali byli członkowie AK pracujący w Zakładach Mechanicznych w Elblągu. W mieszkaniu Andrzeja Żelaznego zakwestionowano część archiwum NSZ ocalałe po powstaniu warszawskim. Przy jego rozpracowywaniu wykorzystywano doniesienia różnych osobowych źródeł informacji. Przechodzi m.in. w doniesieniu informatora pseud. „Brzoza” z 03.08.1949. Informator przekazał, że dowiedział się od Żelaznego o aresztowaniu dwóch innych podejrzanych. Żelazny powiedział, że „przy sprawie »pożarowej« UB wykryje wiele innych spraw”, w doniesieniu agencyjnym od źródła „Warta” z 10.08.1949, jako członek PSL, który w 1947 i 1948 kolportował pismo i ulotki na terenie zakładów, w doniesieniu informatora pseud. „Listopad” z 12.11.1949, w doniesieniu źródła pseud. „Francus” (pisownia oryginalna) z 07.10.1949 dotyczącym byłego prezesa PSL, który był zainteresowany Żelaznym i chciał przekazać mu paczkę, w doniesieniu kontaktu poufnego (nie podano pseudonimu) z 10.03.1950. Andrzej Żelazny mieszkając w czasie okupacji w Warszawie „brał czynny udział w AK”. Pracując w Zakładach Mechanicznych w Elblągu „w pracy swej okazał wrogość do obecnej rzeczywistości”.

IPN BU 0259/597 (3999/III), t. 13, 19, 21, 22.

Od 15.08.1949 do 05.08.1950 Wydz. Śledczy WUBP w Gdańsku (208/49, 260/49) prowadził śledztwo przeciwko Andrzejowi Żelaznemu. Był podejrzany o działalność od 1942 do 1945 roku w NSZ i AK. Od marca do lipca 1945 był członkiem AK placówki „Blizocin”. Wśród czynów popełnionych przez Andrzeja Żelaznego wraz z pozostałymi członkami AK wymieniono m.in.: akcję wymierzania kar cielesnych za poglądy lewicowe i sympatię do władzy ludowej oraz szereg akcji priopracyjnych. Po zakończeniu sprawy materiały złożono do archiwum pod sygn. K-856.

Materiały o sygn. K-586 zniszczono za protokołem brakowania nr 1/88. Wpis na podstawie zapisów kartoteczno-ewidencyjnych.

Akta Wojskowego Sądu Rejonowego w Gdańsku (Sr. 262/50) / Sądu Wojewódzkiego w Gdańsku w sprawie karnej prowadzonej przeciwko Andrzejowi Żelaznemu od 22.08.1950 do 06.04.1964. Postanowieniem Naczelnika WUBP w Gdańsku z 04.08.1949, Andrzej Żelazny został poddany rewizji, w związku z podejrzeniem posiadania „ulotek o treści antyrządowej”. Został zatrzymany 12.08.1949, na mocy postanowienia o zatrzymaniu wydanego 11.08.1949 przez oficera śledczego WUBP w Gdańsku. Na mocy postanowienia Wojskowej Prokuratury Rejonowej w Gdańsku z 11.08.1949 Andrzej Żelazny został tymczasowo aresztowany, jako że „w dn. 17.VIII.1949 r. o godz. 1:30 dopuścił się aktu dywersji w Zakładach Mechanicznych im. K. Świerczewskiego w Elblągu przez to, że brał udział w podpaleniu hali nr 20 wchodzącej w skład ww. Zakładów”. Śledztwo przeciwko Andrzejowi Żelaznemu zostało wszczęte 15.08.1949 na mocy postanowienia (260/49) oficera śledczego WUBP w Gdańsku. Wielokrotnie przesłuchiwany w charakterze podejrzanego od 05.08.1949. Zeznał m.in., że był uczestnikiem powstania warszawskiego, członkiem AK, NSZ, ONR „Falanga”, PSL. Postanowieniem oficera śledczego WUBP w Gdańsku z 04.08.1950 Andrzej Żelazny został pociągnięty do odpowiedzialności karnej. Po rozpatrzeniu sprawy ustalono, że Andrzej Żelazny: 1) „W okresie od marca 1945 roku do sierpnia 1945 r. daty bliżej nieustalonej na terenie województw: lubelskiego i warszawskiego, jako b. członek ONR, a w czasie okupacji NSZ i AK usiłował przemocą zmienić ustrój Państwa Polskiego, w ten sposób, że brał udział w ramach nieleg. organizacji w bandzie »Orlika« przynależąc do placówki Blizocin, gdzie występował pod ps. »Cień«, będąc członkiem, a następnie komendantem ww. placówki”. 2) „W okresie od kwietnia do maja 1945 r. dat bliżej nieustalonych na terenie woj. lubelskiego, działając wspólnie i w porozumieniu z innymi, dopuścił się gwałtownych zamachów na organa władzy państwowej, bądź osoby współdziałające z tymi organami w ten sposób, że rozbrojono posterunek MO w Łysobkach oraz we wsi Przytoczno wymierzono karę cielesną na osobach będących członkami PPS. 3) „W okresie od kwietnia do maja 1945 r. tj. w czasie wojny na terenie woj. lubelskiego zabrał innym osobom cudze mienie ruchome celem przywłaszczenia przy użyciu przemocy. 4) „W okresie od maja do sierpnia 1945 r. tj. w czasie wojny na terenie woj. lubelskiego bez prawnego zezwolenia władzy przechowywał broń palną”. 5) „W okresie od jesieni 1944 roku daty bliżej nieustalonej, do dnia 4 sierpnia 1949 roku tj. do chwili aresztowania na terenie województw: warszawskiego i lubelskiego, a ostatnio w Elblągu woj. gdańskie, przechowywał w celu rozpowszechniania pisma i druki pochwalające zbrodnie, bądź zawierające fałszywe wiadomości mogące wyrządzić istotną szkodę interesom Państwa Polskiego (...), które to pisma częściowo wypożyczał osobom zamieszkałym na terenie Elbląga, celem zapoznania się z antydemokratyczną i antyrządową treścią tych pism”. Aktem sporządzonym 05.08.1950 przez oficera śledczego WUBP w Gdańsku, Andrzej Żelazny został oskarżony o czyny określone w postanowieniu o pociągnięciu do odpowiedzialności karnej. 22.08.1950 akt oskarżenia został zatwierdzony postanowieniem Wojskowej Prokuratury Rejonowej w Gdańsku (Pr. II-369/50). Wyrokiem Wojskowego Sądu Rejonowego w Gdańsku z 10.11.1950 (Sr. 262/50) Andrzej Żelazny został uniewinniony od oskarżenia udziału w napadzie na posterunek MO oraz uznany winnym pozostałych czynów. Został skazany na karę łączną 6 lat więzienia, utratę praw publicznych i obywatelskich praw honorowych przez 3 lata oraz przepadek mienia. Na poczet orzeczonej kary pozbawienia wolności zaliczono mu okres tymczasowego aresztowania od 04.08.1949 do 10.11.1950. Ww. przebywał kolejno w więzieniu w Gdańsku, Potulicach i Koronowie. W związku ze skargą rewizyjną wniesioną 18.11.1950 przez obrońcę Andrzeja Żelaznego Najwyższy Sąd Wojskowy w Warszawie (Sn.Odw.S. 3964/50) 18.01.1951 postanowił uchylić orzeczenie WSR w Gdańsku o winie i karze oraz umorzył postępowanie karne. W ramach amnestii kara więzienia została zmniejszona do 4 lat i 6 miesięcy. 09.09.1963 obrońca Andrzeja Żelaznego skierował prośbę o ulaskawienie. Postanowieniem Sądu Wojewódzkiego w Gdańsku (Sr. 262/50) z 14.10.1963 sprawę pozostawiono bez dalszego biegu. 15.02.1964 Andrzej Żelazny skierował do Sądu Wojewódzkiego w Gdańsku prośbę o zatarcie skazania. Postanowieniem Sądu Wojewódzkiego w Gdańsku z 21.02.1964 prośba nie została uwzględniona. Andrzej Żelazny ponowił prośbę 25.03.1964. Postanowieniem Sądu Wojewódzkiego w Gdańsku z 06.04.1964 zarządzono zatarcie skazania.

IPN Gd 146/59.

Materiały Sprawy Obiektowej (SO) prowadzonej przez Dep. II MSW w Warszawie odnośnie działalności wywiadów zachodnich na terenie Berlina Zachodniego. Materiały dotyczące Andrzeja Żelaznego prowadzono od 26.06.1957 do 13.01.1960. Andrzej Żelazny, były działacz ONR „Falanga”, członek NSZ, AK i uczestnik powstania warszawskiego w 1 Kompanii Szturmowej na Starówce, przybył do Elbląga w 1945 lub 1946 roku. Pierwszy raz został aresztowany w 1946 roku pod niepotwierdzonym zarzutem tego, że był „kapo z obozu”. Kolejny raz został aresztowany na czas referendum i wyborów, ponieważ w tych latach był aktywnym działaczem PSL. Następne aresztowanie nastąpiło w związku z pożarem hali nr 20 Zakładów Mechanicznych im. K. Świerczewskiego w Elblągu. Śledztwo nie wykazało jego udziału w podpaleniu, jednak udowodniono mu działalność AK i napad z bronią w rękę, za co wyrokiem Wojskowego Sądu Rejonowego w Gdańsku został skazany na 6 lat więzienia (Sr-262/50)- karę odbywał od 04.08.1949 do 04.02.1954. Przebywając w więzieniu był rozpracowywany przez agenta pseud. „Halina”. Agent uzyskała informację, że w razie ewentualnej amnestii, Andrzej Żelazny na wolności będzie miał dostęp do organizacji „OP” (skrót nierozwinięty). Chciał „działać wrogo, by się zemścić za krzywdzące aresztowanie”. Według informacji agenta pseud. „321” z 07.11.1957 nazwisko Andrzeja Żelaznego zgłoszono w ośrodku wywiadu angielskiego w Berlinie Zachodnim- wywiad angielski miał być zainteresowany jego osobą i zamierzał wykorzystać go w celach werbunkowych. Doniesienie agenta pseud. „321” było podstawą do wszczęcia przez Wydz. II KWMO w Gdańsku „szczegółowego opracowania” Andrzeja Żelaznego i ustalenia możliwości jego wykorzystania przez wywiad angielski. Wydz. II KWMO w Gdańsku prowadził wobec Andrzeja Żelaznego Sprawę Agenturalnego Sprawdzenia założoną 11.03.1958 bądź w kwietniu 1958. W jej wyniku przez rok nie udało się uzyskać materiałów wskazujących na to, że Andrzej Żelazny posiadał lub starał się nawiązać kontakty z jakimikolwiek osobami za granicą. 06.04.1959 Naczelnik Wydz. II Dep. II MSW w Warszawie wysłał do Wydz. II KWMO w Gdańsku zalecenie opracowania Andrzeja Żelaznego „pod kątem operacyjnego wykorzystania”. Z kolejnego pisma Zastępcy Naczelnika Wydz. II KWMO w Gdańsku z 12.10.1959 do Naczelnika Wydz. II Dep. II MSW w Warszawie wynika, że od 11.03.1958 Andrzej Żelazny był sprawdzany w ramach Sprawy Agenturalnego Sprawdzenia krypt. „Cień” przez Referat SB w Elblągu pod kontrolą Wydz. II KWMO w Gdańsku. Przy sprawie wykorzystywano informatorów krypt. „A-211”, „Jot” i „Pracownik”. Według ich doniesień Andrzej Żelazny po wojnie działał w AK i PSL, „gdzie przejawiał dość aktywną działalność na niższych szczeblach organizacyjnych”. Nie zebrano żadnych materiałów świadczących o tym, że Andrzej Żelazny był zaangażowany w działalność szpiegowską i sądzono, że „nie zgodzi się nigdy na propozycję współpracy z jakimkolwiek wywiadem”. W związku z tym, Dep. II MSW w Warszawie zgodził się na przeprowadzenie z Andrzejem Żelaznym „rozmowy orientacyjnej”. 13.01.1960 przeprowadzono rozmowę z Andrzejem Żelaznym, po której ustalono, że ww. pomimo iż nie jest „wielkim entuzjastą ustroju PR, to jednak uznaje go i ma jak najbardziej szczerze zamiary być wierny Polsce i uczciwie pracować”.

IPN BU 00231/227 t. 3 (1150/IV), IPN BU 01355/219 (1150/4) mikrofilm.

21.05.1958 Andrzej Żelazny został zarejestrowany przez Ref. ds. BP KMMO w Elblągu pod numerem 799 do Sprawy Agenturalnego Sprawdzenia.

Brak materiałów. Wpis na podstawie zapisów ewidencyjnych.